

GASTRONOMIA, «GLAMOUR» I LLIBRES DE FONS

25 d'octubre, nit de premis

Fer dels premis d'Octubre l'esdeveniment cultural d'un país normal ha estat l'intent dels organitzadors de la festa d'enguany. Gent del cinema i de la televisió, plomes il·lustres, bon menjar i bon beure, música sorprenent i música ballable són els ingredients d'un plat ben temptador.

E. Sòria

Dissabte 25 d'aquest mes i al restaurant de Vivers, gentilment cedit pel Consistori de València, els premis d'Octubre arribaran a la quinzena convocatòria i als 1.000 títols concursants. Xifres elevades i significatives per a un certamen que, afortunadament, és molt més que un símbol.

Ben al contrari, aquests ambaixadors literaris de l'hivern, que deia en altre temps **Amadeu Fabregat**, han produït llibres, poesia i prosa, lectors, audiència, coses serioses i tangibles,

també polèmiques de tonalitats variades, trobades i topades. Durant una setmana, cada any, València sembla una ciutat culturalment viva, en la cultura, aquesta sí, que ens és pròpia. Enguany no ha de ser menys. Dels actes organitzats, una setmana de cinema català, el TEMPS ja s'ha ocupat, però també el sopar de la nit dels premis és notícia, sobretot si, com enguany, hi ha una mà de novetats a ressaltar.

Per menjar

De primer, les coses de substància. Deia **Quico Pi de la Serra** que la cultu-

ra té més a veure amb gana que amb **Beethoven**. El tema és opinable. No es pot dubtar, però, que la gastronomia és un art i que ens escoltarem més a gust el que calga escoltar després d'haver fet un repàs als plats que ens cuinaran **Manuel i Pep Reig** del restaurant **La Güela** de Xàtiva, i de tastar els vins dels cellers monoverins dels Poveda, sense oblidar la pastisseria —**Tano**, és clar— ni els serveis de bar de l'inefable **Toni Peix Lisboa**.

Anem a pams. El restaurant **La Güela** és un d'aquests pocs llocs on es pot menjar bé la cuina del terreny i de fora, convenientment actualitzada,

Carles Santos: pianista radical

Josep Pérez Montaner

Carles Santos començà a tocar el piano quan tenia cinc anys. I és a Vinaròs, on va nàixer, on compon la seua música i treballa els seus muntatges expressius.

Música i mar han estat relacions primerenques en la vida de Santos i, potser per això, quan li preguntaren en una entrevista què era la música, respongué: «La música és com el mar. De vegades és blava, d'altres és grisa, a voltes blanca. Ara s'abriva i després s'encalma».

Com si cercàs la proporció que correspongués als seus sentiments, o com un homenatge o un acte sexual, amb el piano damunt el rai, un dia Santos s'endinsà en la mar fins que quasi es perdé de vista. Les ones el retornarien a la platja del seu Vinaròs com un Ulisses a la seua Ítaca. Dos helicòpters proveïts de càmeres de filmar van deixar testimoni de l'acció.

Algú ha parlat de Vinaròs-Barcelona-New York com del triangle on es desenvolupa l'apassionada activitat artística de Carles Santos. Vinaròs, d'on parteix i on torna. El lloc on genera l'obra. Després Barcelona, on va al conservatori i aconsegueix les millors notes. Tot seguit, dirigeix el Grup Instrumental Català. Freqüenta un nucli d'amics, entre els quals hi ha Tàpies i Joan Brossa, amb qui treballaria durant un temps, quasi fent tàndem.

D'ençà, l'activitat musical de Santos és un prodigi de concerts i d'accions on participen, subordinats a la música, la mímica, la dansa, la veu, el film, el muntatge parateatral... amb un resultat que ens acosta de forma més global al fet artístic.

Santos viatjà ben prompte a Nova York. Allà és testimoni i al mateix temps artífex del renaixement de les avantguardes musicals. A New York s'estrenen algunes de les seues obres; edita el disc *Voicetracks* i col·labora amb John Cage.

Hi ha un bon nombre de persones que han col·laborat amb Carles Santos. En trobem d'indole ben diversa: actors, escriptors, ballarins, músics, cineastes, plàstics... com ara Anna Ricci, Cesc Gelabert, Tàpies, Jordi Benito, Carina Mora, Joan Miró, Serena Vergano, Herralde; ha musicat diverses produccions de la galeria Maeght i també els llarg-metratges *L'obscura història de la cosina Montse* i *Vertigen* a Manhattan, entre d'altres. Durant deu dies ha actuat al Museu d'Art Contemporani de París amb l'estrena del seu concert-melodrama *Visca el piano*. Ha estrenat també obres al Centre Georges Pompidou, a l'American Center, al Palau de la Música, als festivals *New Music America*, *Alpha Wave d'Hamburg* i un llarg etcètera. Ara mateix resideix a Alemanya per un període d'un any, becat per la *Deutscher Akademischer Austauschdienst*. Amb això n'hi ha prou per fer-se una idea de l'incalculable treball que aquest músic realitza. Amb el piano, Santos ha creat una vasta i diversa aportació a l'expressió artística en un estil sempre radical i transgressor.

A València les seues actuacions no han passat de vuit. Així, es pot dir que és, entre nosaltres, un prestigiós desconegut. Resulta, per tant, molt saludable la seua presència als premis Octubre. Un bon camí per endinsar-se en l'art dels nostres dies. □

d'ací que aprengué a elaborar-lo. I el troba deliciós. «Es tracta d'una mena de bescuit amb xocolat, recobert amb melmelada àcida, que n'equilibra la dolçor.»

Per beure

Quant als vins, els cellers monoverins de **Poveda** són ben coneguts. Un prestigi que prové d'un dels millors enòlegs que aquest país ha tingut, **Salvador Poveda**, autor, per exemple, de

la resurrecció del Fondellol. Els seus fills, **Salvador** i **Rafael**, han sabut heretar i acréixer aquest prestigi. **Rafael** en revela la clau: «Sumar una bona criança tradicional amb les millores de la tecnologia». Rafael ens anuncia que s'està fent un esforç per normalitzar lingüísticament l'empresa —etiquetes, denominacions, etc.—, tot i que la cosa és complicada. També ens comenta la forta inversió que els Poveda han realitzat enguany en tecnologia i en bons tonells de vell

La Vella Dixieland, la nit del 25.

amb frescor i creativitat, com cal. **Manolo**, un dels amos, ens comenta que el restaurant passà a la família allà per l'any 50. Primer, la mare i, després, els fills. Tradició i vocació. D'entrada hi haurà olives xafades amb pebrella, cebetes, moixama, etc. De primer un pastís de verdures amb salsa feta amb herbes de la temporada, després carn: llom de porc farcit amb pollastre i espècies diverses, en proporció que Manolo coneix. Per acabar, el clàssic arnadí. Els clients de La Güela contenen i no acaben de la seua qualitat. Serà una bona ocasió de comprovar-ho.

A la brillantor de les postres contribuirà decisivament **Tano**, que elaborarà uns *Sacher*, dolç inventat per un hostaler vienès del mateix nom fa ara mig segle, que va ser introduït al país ara fa dotze anys, gràcies a un congrés gastronòmic celebrat a Andorra. Tano reconeix, amb cert orgull, que ha estat un dels primers pastissers

Una conversa amb Pilar Trenzano

Fúlvia Nicolàs

Francesc Bosch i Morata fou, com pocs saben, conseller de Cultura al Consell Provincial de València durant la guerra civil, a més de nacionalista exemplar, president del Centre d'Actuació Valencianista i dirigent del Partit Valencianista d'Esquerra. Mort a l'exili el 1952, encara podem evocar la seua figura, tot homenatjant-la, gràcies als records de la seua dona, companya i col·laboradora, Pilar Trenzano. Aquest serà, ben merescudament, un doble homenatge. N'hem parlat una mica. Davant la memòria i la fàcil paraula de Pilar sobre comentaris.

—¿Què li sembla aquest homenatge dels Octubre?

—Jo n'estic molt contenta. No per mi, que no és cas, sinó perquè significa que es recordeu del meu marit, que era un home molt humil però molt treballador. Ell s'estimava molt València i ja era hora. Ací va venir un dia Alfons Cucó, fa temps, i m'acompanyà a l'Ajuntament, on vaig parlar amb un senyor que es deia Millán, que era regidor de Cultura, i em digué: «Senyora, el seu marit es mereix una medalla o un carrer», i jo vaig dir que, carrer, no en volia, que els noms dels carrers és la primera cosa que lleven quan canvia un règim, mentre que una medalla seria un record per tenir a casa i pensar que algú ha recordat el meu marit. Total, que passà el temps i ningú no va fer res. I un dia Cucó em dugué a veure l'alcalde i aquest em prometé que això s'havia d'arreglar i que el nomenarien fill predilecte i això i allò... I han passat quatre o cinc anys i no n'he sabut res. A Xàtiva, on ell va nàixer, li van fer un carrer, a la muntanya, que

diuen que encara no han inaugurat i per això no m'han avisat.

—I de la política valenciana actual, ¿què en pensa?

—El que s'està fent ací, ho veig com a cosa de riure. Jo sóc valenciana i d'esquerres i ho seré tota la vida, però trobe que molts valencianistes d'ara són valencianistes de pa sucacat en oli, que són valencians, però que no han patit. Em pareixia molt bé aquest conseller de cultura que hi ha ara, que sembla que siga molt valencianista, que faça les coses a gust... Em pregunte com no se li ha ocorregut fer alguna cosa en memòria del meu marit, que ell té molta mà i hauria pogut. En canvi, s'han gastat un dineral en l'exposició de Blasco Ibáñez, que era un gran escriptor però un mal polític. Que es va amigar amb donya Elena i es va deixar la dona ací, i d'això, ara en diuen exili. ¿Quin exili era aquell? Si vivia com un marquès i no feia res, ni per València ni per ningú. ¿Sap quina política feia? Es barallà amb Rodrigo Soriano, hi ha qui diu que per cosa de dones, i anaven els dos a tirs a València tothora. ¿I sap com es tiraven per no fer-se mal? Llogaven dues galeretes, ell en l'una i l'altre en l'altra, i a pegar-se tirs pels carrers de València, com si jugassen als Jocs Florals.

—Vostè, durant la transició, va

intervenir en aplecs i manifestacions...

—Sí, vaig anar un Nou d'Octubre a la plaça de bous. Jo no tenia massa ganes d'anar, però els vaig preguntar: «¿Xiquets, jo puc dir el que vulga?, i em van dir que sí. Total, que vaig anar i parlí tot el que vaig voler, no sé ni com, i al final vaig dir «Visca la República», i la plaça de bous es venia a terra, tota plena de gent, feia impressió. I després, vaig anar a moltes manifestacions, i ara perquè no puc quasi caminar, que si no... I quan em parlen d'aquests valencianistes, ¿què vol que li diga? Jo pense, ¿però, aquests, què saben?

Si no saben res, si són uns desgraciats... Allí n'hi ha un que es diu Blasco; per culpa d'ell quasi ens tanquen a tots, que anàvem a l'aniversari de no-sé-què feien, i ens dugueren a Madrid, i ens passàrem tota la nit per Madrid a peu, sense trobar on gitar-nos, i els grisos darrere. I ara el xiquet aquest ja no coneix ningú. El meu marit, durant la guerra, deia que callia treballar perquè, vingués el que vingués, no ens trobàs en bolquers. Ell no va poder tornar. Jo, aquests últims anys, m'esperava una altra cosa. Ací no es fa res, s'hauria pogut fer moltes coses, si s'hagués volgut. Però continuen igual: amb molta gent de dreta i molt de desmemoriat. □

roure. Els bevedors no cessarem d'agrair-los-ho.

Les primeres ampolles seran de **Cantaruz**, un vi blanc selecte, fresc i afruitat, de passar àgil. De negre hi haurà **Vinya Vermeta** del 83. Un vi clàssic, elaborat amb raïm de monastrell d'una manera curosa, idèntica a la tradicional a la zona. Per a les postres, un bon **Anyós sec**. Es tracta d'un dels famosos vins rancis dels Poveda. Potent, de bona graduació, fet amb

Pilar Trenzano, un doble homenatge dels Octubre.

Dalt, cellers Poveda. Baix, Francesc Bellmunt.

monastrell i bótes de roure. L'anyós sec és un vi ple d'aromes, ric, exuberant. Amb la patent de vellesa del color de la teula.

I durant tot el sopar, el cava. Dels millors. Brut Nature, dels cellers Mes-tres.

Qui en vulga més, que s'encare al taulell de **Toni Peix**, combinats i aigua de València, i quedarà complit. Entre plats i converses, la cuina secreta dels jurats anirà coent els premis. Esperem que amb ingredients de primera qualitat.

Per veure i sentir

Com que sempre reivindiquem les mateixes coses, pam dalt pam baix, caldrà reconèixer que no hem avançat massa. Enguany l'estratègia és una altra. Els Octubre aniran d'esdeveniment cultural normal de lloc civilitzat, per veure si se segueix l'exemple. Civilitzat, doncs, l'aspecte gastronòmic, la setmana de cinema català nodrirà les taules amb el *glamour* del nostre *Show bussiness*, que si encara no és d'un luxe asiàtic, va fent mèrits. Cal esperar la presència de gent com **Francesc Bellmunt**, sempre rialler, per molt que ara diga que s'ha cansat de fer comèdies; de **Ventura Pons**, tan feliç ell amb la rossa del bar; **Josep Lluís Comerón**, de qui veurem *Puzzle* aquests dies; **Pep Munné**; **Ovidi Montllor**, que actuà per ací el 9 d'Octubre; el nocturn **Portabella**, ara promotor de *soirées*; l'optimista dins el pessimisme **Josep M. Forn**, que fa el

FRANCESC BOSCH I MORATA

que pot i bé pel cinema a la Generalitat de dalt; **Carles Mira**, encara preparant una sèrie d'aventures per a TV3 amb moros, cristians i avellanens que deixarà els d'Alcoi a l'altura del potet i que comptarà amb la col·laboració estilista de **Josep Lozano**, i fins i tot la inimitable, enorme còmica, **Mary Santpere** alegrarà la nit dels premis.

Núria Feliu presentarà a València, el dia abans, el seu nou elapé *Cançons d'entreguerres*, una atapeïda mostra del seu talent vocal, inclús amb una versió deliciosa d'*El dia que m'estimis*. Sí, la de **Carlos Gardel**. Cal esperar que la faena la deixarà assistir als premis.

Hi haurà escriptors, per descomptat. Entre jurats, premiables i curio-

sos, la professió no pot fallar. Qui té coses a dir, tant de cinema com de llibres és **Ricard Blasco**, de qui es reeditarà, en facsímil, el seu primer llibre, *Elegia a un mort*, que va editar, precoç, el 1937, al mig de la gran tamborinada. Un poema en bona prosa dels temps difícils. També hi haurà l'enigmàtic **Narcís Comadira**, que ha fet la il·lustració de portada del fullet que commemora els XV premis d'Octubre. **Josep Hortolà** segur que li ho regracia. De tant en tant, **Carles Santos** ens sorprendrà —només ell sap com— tocant al piano alguna de les seues peces. Conduirà tot el *show* l'**Àngel Casas**, que, probablement, se les haurà vistes de més grosses. L'Àngel ara està enfaenadíssim a Catalunya Ràdio, amb el seu programa *L'Àngel Casas i companyia*, i prepara, ja, el programa de Cap d'any de TV3, que serà cosa de veure. Els afortunats mortals que gaudeixen del canal català gaudiran encara més a partir de gener de l'any que ve perquè torna l'Àngel i el seu *show*, com cal, cada setmana.

Tot no han de ser frivolitats, però. En el cinquantenari de la guerra que hi hagué, el silenci davant la figura de **Francesc Bosch i Morata**, conseller de Cultura durant la guerra i sòlid valencianista, era ja senzillament inacceptable. L'homenatge dels Octubre, a ell i a la seua viuda, **Pilar Trenzano**, i les paraules del vice-rector de la universitat, **Joan Carles Martí**, faran, modestament, una vegada més, el que les institucions no han fet de cap manera.

Per acabar la festa hi ha la possibilitat de marcar-se un ball ple de ritme a la llum de la lluna amb **La Vella Dixieland**, una orquestra de jazz amb set d'anys d'èxit a l'esquena, que ha sabut fer-se amb un so ajustadíssim i un repertori que va dels anys vint —el *dixie*, New Orleans, **Muggsy Spanier**, el primer **Armstrong**, **Bechet** i tantes coses boniques— als primers rocs dels cinquanta. Qui no estiga per músiques —que de tot ha d'haver-hi— podrà fer una excursió a les ajardinades ruïnes del palau del Real. Al capdavant, per allí va reposar el senyor rei **Jaume I**. Els partidaris de la nostra mediterraneïtat essencial podran evocar el *fatah Abd-el-Aziz* i fins i tot pot ser que es troben alguna hurí encisadora. Cura amb els clots, però.

Aquest és el programa dels Octubre d'enguany, ben variat i saborós. Mentre ens divertim, els aspirants a premi —que per ells va la festa— que desful·len la margarida i que patesquen. □